

СПЕЦИФІКА ПЕРЕКЛАДУ АВТОРСЬКИХ ЕПІТЕТІВ У ХУДОЖНЬОМУ ТЕКСТІ (НА МАТЕРІАЛІ УКРАЇНСЬКОГО ПЕРЕКЛАДУ РОМАНУ Д. СІММОНСА «ГІПЕРІОН»)

Олександра Чернікова

кандидат філологічних наук

Національна академія Служби Безпеки України

ORCID ID 0000-0002-0299-1106

raimetyaro@gmail.com

Ключові слова: *епітет, авторський епітет, колірний епітет, оцінний епітет, художній переклад, наукова фантастика, «Гіперіон», перекладацькі трансформації, перекладацькі прийоми.*

У статті розглядається специфіка перекладу концептуально-авторських епітетів у науково-фантастичному романі Дена Сіммонса «Гіперіон» (Hyperion), український переклад за авторством Б. Стасюка. Фактичним матеріалом дослідження слугували 50 авторських епітетів, вжитих в оригінальному творі, та 50 перекладів цих тропів українською мовою. Матеріал було відібрано методом суцільної вибірки та проаналізовано з застосуванням статистичного методу. У статті розглянуто поняття епітета в цілому і зокрема концептуально-авторського (або просто авторського) епітета, його семантичні (колірні, оцінні, характеристичні) та граматичні (прикметник, прислівник, дієприслівник) різновиди. У дослідженні проаналізовано перекладацькі прийоми та трансформації, до яких вдається перекладач задля кращої передачі образності та поетичності оригінального авторського епітетарію українською мовою. Встановлено, що у перекладі науково-фантастичного роману «Гіперіон» здебільшого застосовується еквівалентний переклад, а менш частотними є прийоми компресії, декомпресії та образної заміни. Серед трансформацій, помічених у перекладі Б. Стасюка, переважають лексичні, а саме конкретизація, генералізація та модуляція, застосовані задля кращого відтворення семантичного наповнення авторських епітетів. Граматичні трансформації (додавання, транспозиція, граматична заміна) застосовані для вирішення проблеми різної структури вихідної та цільової мови. Помічено, що у передачі епітетів перекладач подекуди застосовує компенсацію задля збереження формальних поетичних засобів, як-от алітерації. У науковій розвідці виявлено, що переклад авторських епітетів потребує значних перетворень з боку перекладача для створення адекватного паралельного тексту та збереження поетичності та образності епітета, покликаною характеризувати об'єкт.

SPECIFICS OF TRANSLATING AUTHORIAL EPITHETS IN FICTION: CASE STUDY OF THE UKRAINIAN TRANSLATION OF DAN SIMMONS' HYPERION

Oleksandra Chernikova

Candidate of Philological Sciences

National Academy of the Security Service of Ukraine

Key words: *epithet, authorial epithet, color epithet, evaluative epithet, fiction translation, science fiction, Hyperion, translation transformations, translation techniques.*

The research paper focuses on the specifics of translating conceptually authorial epithets in the science fiction novel *Hyperion* by Dan Simmons, Ukrainian translation by B. Stasiuk. The material of the research consisted of 50 authorial epithets used in the original work and 50 translations of these tropes into Ukrainian. The material was selected by the method of continuous sampling and analyzed using the statistical method. The article discusses the concept of epithet in general and, in particular, the conceptually authorial (or simply authorial) epithet, its semantic (color, evaluative, characteristic) and grammatical (adjective, adverb, participle) varieties. The study analyzes the translation techniques and transformations used by the translator to better convey the imagery and poetry of the original author's epithet in Ukrainian. It has been established that in the translation of the science fiction novel *Hyperion*, equivalent translation is mostly used, and less frequent are the techniques of compression, decompression, and figurative substitution. Among the transformations noticed in the translation by B. Stasiuk's translation, lexical transformations predominate, namely concretization, generalization, and modulation, used to better reproduce the semantic content of the author's epithets. Grammatical transformations (addition, transposition, grammatical substitution) have been used to solve the problem of different structure of the source and target languages. It has been noted that in the translation of epithets, the translator sometimes uses compensation to preserve formal poetic devices, such as alliteration. The research has revealed that the translation of authorial epithets requires significant transformations on the part of the translator to create an adequate parallel text and preserve the poetry and imagery of the epithet intended to characterize the object.

Вступ. Епітет – це «образне означення, влучна характеристика особи, предмета або явища, яка підкреслює їх суттєву ознаку, дає ідейно-емоційну оцінку» (Українська літературна енциклопедія, 1988). Переважно епітетами виступають прикметники або прикметникові фрази. Об'єктом цієї наукової розвідки є **авторські, або контекстуально-авторські епітети**, тобто такі, що характеризують не постійні риси предмета/явища/людини, а властиві у певному контексті авторського твору. Предметом дослідження є специфічні особливості відтворення авторських епітетів Д. Сіммонса, вжитих ним у науково-фантастичному творі «Гіперіон» (*Hyperion*), в українському літературному перекладі за авторством Б. Стасюка.

Актуальність дослідження. Тропи, або зображально-виражальні засоби, до яких зокрема належать і епітети, не втрачають актуальності в якості об'єкта досліджень учених-філологів, зокрема виділити праці С. Альботи (Альбота, 2022), О. Волковинського (Волковинський, 2011, 2013),

Н. Глінки (Глінка, 2013), Л. Мацько (Мацько, 2006), А. Таран (Таран, 2018) та ін. Проблема специфіки перекладу тропів, а саме метафор та епітетів, є актуальною як у дослідженнях українських науковців, так і зарубіжних. Серед праць, присвячених саме особливостям перекладу епітетів, можна виділити дослідження Т. Палей (Палей, 2017) та Н. Павленко (Павленко, 2004), а також дослідження J. Catford (Catford, 2000), D. Fass (Fass, 1997), J. Dickins (Dickins, 2017).

Мета статті – аналіз специфіки лексико-граматичних перетворень внаслідок відображення англійських тропів в українському перекладі художньої науково-фантастичної літератури, а саме в перекладі твору Дена Сіммонса «Гіперіон» (Simmons, 1991) (перекл. Богдан Стасюк (Сіммонс, 2016)).

Матеріал і методи дослідження. Матеріалом дослідження виступили 50 одиниць епітетів різної структури (прикметники, прикметникові фрази, словосполучення тощо), відібрані методом *суцільної вибірки* з науково-фантастичного

роману Д. Сіммонса «Гіперіон» (Hyperion), та 50 їхніх українських відповідників з перекладу за авторством Б. Стасюка. Для отримання результатів дослідження використано такі методи: *порівняльний, аналітичний, метод кількісного аналізу, статистичний* тощо.

Результати та обговорення. У поезиці та стилістиці тропи позначають образи, що базуються на вживанні слова або сполучення слів у переносному значенні і використовуються для підсилення образності і виразності мови. Такі тропи, як епітети, можуть бути як логічними (вживаними у реальному розмовному мовленні), так і контекстуально-авторськими. Саме на авторських тропях, зокрема **авторських епітетах**, сфокусовано увагу цього дослідження. Авторські епітети вживаються у конкретному контексті художнього твору та мають поетичний характер. Саме тому вони становлять неабияку проблему для перекладача художнього тексту – для передачі індивідуальних поетичних особливостей епітета, що його вживає письменник, потрібен високий рівень перекладацької майстерності.

Під час перекладу **епітетів** «у більшості випадків епітети зберігають семантику, структуру, стилістичну функцію, тобто вони мають конгруентні відповідники в англійській мові. Хоча є невелика кількість прикладів, при перекладі яких відбуваються структурні, семантичні, функціональні перетворення, а також і повне перетворення, тобто відбувається заміна іншим тропом. На що є свої причини, серед яких: національно-культурні особливості, вимоги збереження розміру, рими поетичних творів та ін.» (Павленко, 2004).

У романі Д. Сіммонса «Гіперіон» одним із найбільш вживаних авторських тропів є **епітет**. З точки зору семантики епітети можна поділити на **колірні, оцінні** та такі, що **характеризують** об'єкт за зовнішнім виглядом, розміром, формою тощо. Під час аналізу фактичного матеріалу дослідження було виявлено, зокрема, **колірні** епітети: *Bruise-black clouds silhouetted a forest of giant gymnosperms while stratocumulus towered nine kilometers high in a violent sky* (Simmons, 1991: 4); *To the west, the bottom land along the river was overgrown with low tangles of gissen, woman-grove root, and a flamboyant red fern the Consul did not recognize, all growing around mud marshes and miniature lagoons which stretched another kilometer or so to bluffs where scrub everblues clung to any bare spot between granite slabs* (Simmons, 1991: 120); *I found myself hypnotized by the dance of light within the multifaceted prisms there: not merely reflected light but a fierce, blood-bright glow which seemed to burn within the creature's barbed skull and pulse in the terrible gems set where God meant eyes to be* (Simmons, 1991: 81); **оцінні** епітети: *The Consul went inside,*

brought the balcony in, and sealed the ship just as the first heavy raindrops began to fall (Simmons, 1991: 8); *During his eleven years as Consul on that distant and enigmatic world, the mysterious Church of the Shrike had allowed a dozen barges of offworld pilgrims to depart for the windswept barrens around the Time Tombs, north of the mountains* (Simmons, 1991: 9); *I considered dropping the matter as being far too dangerous to pursue, but my stupid need to know drove me on* (Simmons, 1991: 58); *The doctor looked up from his grim work with a bemused smile* (Simmons, 1991: 9); епітети, що **характеризують** об'єкт за зовнішнім виглядом: *The seraphic smile and untroubled countenance returned and Alpha said softly, "If you try to go down the cliff we will hold you down on the grass, take sharpened stones, cut your throat, and wait until your blood stops flowing and your heart stops beating"* (Simmons, 1991: 62); *Panting hard but unable to take a breath, I saw my own reflection, face white and distorted, dancing across the surface of the thing's metallic shell and burning eyes* (Simmons, 1991: 81); *It would have been funny if the image of Tuk's bloodless face and raw-rimmed, gaping wound was not so fresh* (Simmons, 1991: 57); *Countering Kassad's stone-cut features, the poet's face was as mobile and expressive as an Earth primate's* (Simmons, 1991: 14).

Зі структурного погляду серед досліджених епітетів можна виділити, по-перше, епітети, виражені **прикметником**, як складним, так і простим: *For a mad second I could have sworn saw the beast's skeleton glowing through boiling flesh and then it spasmed high into the air and simply ceased to be* (Simmons, 1991: 45); *"Marvelous melodrama," laughed Silenus. "A real-life, Christ-weeping Sargasso of Souls and we're for it"* (Simmons, 1991: 19); *The poet's silver hair had been cropped into rough-hewn bangs* (Simmons, 1991: 14); *The Consul rubbed his eyes and wished that he had been allowed more time to retrieve his wits from the cold grip of cryonic fugue* (Simmons, 1991: 11); по-друге, епітети, виражені **дієприслівником**: *Panting hard but unable to take a breath, I saw my own reflection, face white and distorted, dancing across the surface of the thing's metallic shell and burning eyes* (Simmons, 1991: 81); *"I'm a childish fellow," responded Silenus with his satyr's smile. "Ambassador" – he nodded toward the Consul – "could I borrow that gilded pillow you're wearing for a hat?"* (Simmons, 1991: 24); та епітети, виражені **прислівником із прикметником**: *There was something, thought the Consul, almost pleasantly demonic about Martin Silenus, with his ruddy cheeks, broad mouth, pitched eyebrows, sharp ears, and constantly moving hands sporting fingers long enough to serve a concert pianist* (Simmons, 1991: 14). Серед розглянутих прикладів найчастіше

представлені епітети, виражені **прикметниками**, що відповідає статистиці у відомих дослідженнях епітетів.

З наведених прикладів очевидно, що автор художнього твору здебільшого використовує саме контекстуально-авторські епітети, що функціонують як описові (портретні, оцінні тощо) характеристики об'єктів або персонажів книги. Зважаючи на велику кількість описів у художньому творі, що розглядається, епітет, а також його підвид – метафоричний епітет – абсолютно переважає у розмаїтті тропів, що їх можна помітити у тексті.

Оскільки основним завданням наукової розвідки є аналіз специфіки відтворення авторських епітетів у романі, розглянемо, які саме інструменти використовує перекладач для збереження індивідуально-авторської образності у перекладі епітетів. У перекладі «Гіперіона» Б. Стасюком авторські епітети переважно зберігаються через вживання прийому еквівалентного перекладу: *For a mad second I could have sworn saw the beast's skeleton glowing through boiling flesh and then it spasmed high into the air and simply ceased to be* (Simmons, 1991: 45) – *У якусь божевільну секунду мені навіть здалося, що я бачу, як світиться крізь кипіння плоти її кістяк. Звірину скорчили перейми, од яких вона підлетіла вгору і просто припинила своє існування* (Сіммонс, 2016: 52). За допомогою еквівалентного перекладу епітети зберігають свою семантику, стилістичну функцію та структуру.

Подекуди спостерігаються випадки застосування прийому компресії, для лаконічної та влучної передачі епітета мовою перекладу та для збереження експресивності словосполучення: *At that moment I must have moved or made a sound, for large red eyes turned my way and I found myself hypnotized by the dance of light within the multifaceted prisms there: not merely reflected light but a fierce, blood-bright glow which seemed to burn within the creature's barbed skull and pulse in the terrible gems set where God meant eyes to be* (Simmons, 1991: 81). – *Тієї миті я, напевно, поворухнувся, чи від мене долинув якийсь звук, бо великі червоні очі звернулися в мій бік і я потрапив під їхню гіпнотичну дію і танець вогників у багатограних їхніх призмах, що були не просто відбитими промінцями світла, а лютим, кривавим полум'ям, яке, здавалося, палало в колючому черепі істоти, резонуючи у тих жахливих самоцвітах, що знаходилися на місці, яке Бог відвів очам* (Сіммонс, 2016: 90).

Крім того, в окремих випадках перекладач художнього твору використовує декомпресію, оскільки серед епітетів, виявлених у творі, є такі, що не мають еквівалента або ж їх граматичну структуру неможливо відтворити у мові оригіналу: *It was merely the automatic reaction of a priest*

who had said Mass almost daily for more than forty-six years of his life and who now faced the prospect of never again participating in the reassuring ritual of that celebration (Simmons, 1991: 34). – *То була просто доведена до автоматизму дія – реакція священика, котрий щодня правив службу впродовж понад сорока шести років свого життя і перед котрим тепер загоріла перспектива ніколи більше не бути причетним до євхаристійного обряду, який несе розраду* (Сіммонс, 2016: 38); *Just before first light, the Consul's ebony spaceship rose on a tail of blue plasma and punched through thickening clouds as it climbed toward space and rendezvous* (Simmons, 1991: 9). – *За кілька секунд до появи перших променів сонця корабель еденової барви, що належав Консулу, злетів і, тягнучи за собою хвіст голубої плазми, вп'явся в густі хмари на шляху до відкритого космосу та пункту свого рандеву* (Сіммонс, 2016: 8).

На додачу, задля збереження експресивності у цільовій мові перекладач в окремих випадках вдається до образної заміни епітета: *The Consul thought about the sharp pleasure of the hunt and the equally sharp solace of solitude: solitude he had earned through the pain and nightmare he had already suffered on Hyperion* (Simmons, 1991: 8). – *Консул міркував про яскраві радощі мисливця і не мени виразну розраду самоти, самоти, яку він заслужив своїм болем та кошмарами, що їх зазнав на Гіперіоні* (Сіммонс, 2016: 7).

Якщо ж аналізувати трансформації, застосовані Б. Стасюком у перекладі «Гіперіону», то можна побачити, що досить часто (у третині випадків) у перекладі авторських епітетів Д. Сіммонса застосовується така трансформація, як модуляція:

"Marvelous melodrama," laughed Silenus. "A real-life, Christ-weeping Sargasso of Souls and we're for it" (Simmons, 1991: 19). – *Яка мила мелодрама, – розреготався Силен. – То ми прямуємо в справделине христозлісне Саргасове море душ?* (Сіммонс, 2016: 21) (завдяки модуляції, перекладач зберігає алітерацію у виразі *marvelous melodrama* – мила мелодрама); *The Consul thought about the sharp pleasure of the hunt and the equally sharp solace of solitude: solitude he had earned through the pain and nightmare he had already suffered on Hyperion* (Simmons, 1991: 8). – *Консул міркував про яскраві радощі мисливця і не мени виразну розраду самоти, самоти, яку він заслужив своїм болем та кошмарами, що їх зазнав на Гіперіоні* (Сіммонс, 2016: 7); *I watched as each spectrum was born, rose toward the darkening dome of sky, and died* (Simmons, 1991: 49). – *Я спостерігав народження кожного їхнього спектра, стежив за тим, як він злітав у сутінковому небі, де й помирав* (Сіммонс, 2016: 55).

Найчастіше (40%) серед лексичних трансформацій перекладач застосовує **конкретизацію**: *The poet's silver hair had been cropped into rough-hewn bangs* (Simmons, 1991: 14). – *На голові у нього красувався поскубаний сріблястий чубчик* (Сіммонс, 2016: 15); *Martin Silenus seemed to be in his late fifties, but the Consul noticed the telltale blue tinge to throat and palms and suspected that the man had been through more than a few Poulsen treatments* (Simmons, 1991: 14). – *Мартіну Силену можна було дати під шістдесят, але Консул примітив зрадливий голубуватий відтінок на горлі та долонях і запідозрив, що цей чоловік уже неодноразово проходив терапію Поульсена* (Сіммонс, 2016: 15); *The Consul glanced upward and saw that Hyperion was much closer now, filling a third of the sky, banishing the stars with its cold radiance* (Simmons, 1991: 97). – *Консул підвів погляд угору і помітив, що Гіперіон значно наблизився, заповнивши третину неба і розігнавши вогники зірок своїм холодним світлом* (Сіммонс, 2016: 108).

Найменш застосованою серед лексичних трансформацій у перекладі авторського епітетарію «Гіперіону» є генералізація (10%): *Countering Kassad's stone-cut features, the poet's face was as mobile and expressive as an Earth primate's* (Simmons, 1991: 14). – *І тесаним рисам обличчя Кассада протистояла жива та експресивна, ніби в земного примата, парсуна поета* (Сіммонс, 2016: 14).

Серед найчастотніших граматичних трансформацій, застосованих для передачі епітетів у романі, слід виділити додавання (10%): *During his eleven years as Consul on that distant and enigmatic world, the mysterious Church of the Shrike had allowed a dozen barges of offworld pilgrims to depart for the windswept barrens around the Time Tombs, north of the mountains* (Simmons, 1991: 9). – *Одинадцять років він просидів консулом на цій віддаленій і загадковій планеті, і за весь цей час таємнича Церква Шрайка дала добро лише на дюжину барж палігримів із інших світів, які рушали в свою прощу пустельними і вітряними рівнинами Гробниць часу за північним хребтом* (Сіммонс, 2016: 8); *Bruise-black clouds silhouetted a forest of giant gymnosperms while stratocumulus towered nine kilometers high in a violent sky* (Simmons, 1991: 4). – *Проти чорно-синього штормового неба виступав обрис хащ із голонасінних велетів, і в знавіснілому небі вежею заввишки дев'ять кілометрів виросла шарувато-куччаста кучугура* (Сіммонс, 2016: 3).

Задля підсилення поетичної образності епітетів перекладач застосовує **транспозицію**, тобто зміну порядку слів (6%): *The person questioned smiles beatifically and responds in some non sequitur that would make the babble of the Web's worst village idiot seem like sage aphorisms in comparison*

(Simmons, 1991: 63). – *Людина, яку я розпитував, блаженно всміхалася і відповідала такою нісенітницею, що на її тлі будь-який сільський дурник із найзадрипанішого села Всемережжя видавався би премудрим джерелом афоризмів* (Сіммонс, 2016: 70); *"I'm a childish fellow," responded Silenus with his satyr's smile. "Ambassador" – he nodded toward the Consul – "could I borrow that gilded pillow you're wearing for a hat?"* (Simmons, 1991: 24). – *А я родом із дитячого садка, – відповів їй посмішкою сатира Силен. – Шановний пане посол, – звернувся він до Консула, – дозвольте скористатися цією подушкою з галунами, яку ви носите замість шапки* (Сіммонс, 2016: 26).

Звичайно, серед граматичних трансформацій, застосованих для передачі авторських епітетів у романі «Гіперіон», неможливо оминати і граматичну заміну (13%): *It was merely the automatic reaction of a priest who had said Mass almost daily for more than forty-six years of his life and who now faced the prospect of never again participating in the reassuring ritual of that celebration* (Simmons, 1991: 34). – *То була просто доведена до автоматизму дія – реакція священника, котрий щодня правив службу впродовж понад сорока шести років свого життя і перед котрим тепер загоріла перспектива ніколи більше не бути причетним до євхаристійного обряду, який несе розраду* (Сіммонс, 2016: 38); *Just before first light, the Consul's ebony spaceship rose on a tail of blue plasma and punched through thickening clouds as it climbed toward space and rendezvous* (Simmons, 1991: 9). – *За кілька секунд до появи перших променів сонця корабель еденової барви, що належав Консулу, злетів і, тягнучи за собою хвіст голубої плазми, вп'явся в густі хмари на шляху до відкритого космосу та пункту свого рандеву* (Сіммонс, 2016: 8).

Під час перекладу епітетів переважають лексичні трансформації, однак у окремих випадках перекладач застосовує і граматичні трансформації для того, щоб переклад відповідав нормам української мови.

Висновки. Розмаїття авторських епітетів у науково-фантастичному романі Д. Сіммонса «Гіперіон», серед яких можна помітити як колірні та оцінні, так і ті, що характеризують об'єкт за різними ознаками, вимагає ретельного та креативного підбору способів передачі їх українською мовою. Серед прийомів, що їх застосовує перекладач науково-фантастичного роману «Гіперіон» для адекватного відтворення авторських епітетів зі збереженням поетичності оригіналу, переважає еквівалентний переклад, хоча можна відмітити також і випадки компресії, декомпресії та образної заміни у випадках, де цього потребує семантика та стилістика цільової мови. Аналіз трансформацій, застосованих для перекладу епітетів, показує,

що завдяки лексико-семантичним розбіжностям між мовами оригіналу та перекладу переважають трансформації лексичні, а саме модуляція для адекватної передачі інтенції автора, конкретизація та генералізація для, відповідно, звуження або розширення семантичного наповнення оригінальної одиниці. У граматичному плані помічено вживання граматичної заміни, додавання та транспозиції, що пояснюється різною структурною будовою вихідної на цільової мов, різною тема-рематичною будовою речень та відмінностями у часових конструкціях.

ЛІТЕРАТУРА

1. Альбота С. М., Венгель С. В. Відтворення епітетів в українському перекладі притчі Р. Т. Кійосакі «Багатий тато, бідний тато». *Нова філологія*. 2022. Вип. 85. С. 60–64.
2. Волковинський О. С. Поетика епітета. Кам'янець-Подільський: ФОП Сисин О. В., 2011. 350 с.
3. Волковинський О. С. Епітет як носій та елемент стилю. *Вісник Львівського університету. Серія: Іноземні мови*. 2013. Вип. 21. С. 272–277.
4. Глінка Н. В. Експресивні засоби й стилістичні прийоми вираження експресивності та особливості їх перекладу [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://journal.fl.kpi.ua/ru/n-v-glinka-yu-zajchenko>.
5. Епітет. Українська літературна енциклопедія. Режим доступу: https://slovyk.me/dict/literary_encyclopedia/епітет.
6. Качуровський І. В. Основи аналізу мовних форм: (Стилістика). Ч. 2: Фігури і тропи. Мюнхен-Київ, 1995. 236 с.
7. Ковалів Ю. І. Літературознавча енциклопедія: у 2 т. К.: ВЦ «Академія», 2007. Т. 2. 624 с.
8. Літературознавчий словник-довідник. К.: ВЦ «Академія», 1997. 752 с.
9. Мацько Л. І., Мацько О.І. Риторика: [навч. посіб.]. К.: Вища шк., 2006. 311 с.
10. Павленко Н. О. Збереження поетичного потенціалу епітетів при перекладних трансформаціях [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://eprints.zu.edu.ua/984/>.
11. Палей Т. А. Лексико-граматичні особливості перекладу англomовних епітетів. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Філологічні науки*. 2017. Вип. 2. С. 99-104.
12. Сіммонс Д. Гіперіон; пер. з англ. Б. Стасюка. Тернопіль: Навчальна книга, 2016. 608 с.
13. Таран А.А. Сучасна метафора як засіб мовної експресії. *Вісник Черкаського університету. Серія «Філологічні науки»*. 2018. Вип. 2. С. 93–98.
14. Українська мова: енциклопедія. К.: «Українська енциклопедія», 2004. 824 с.
15. Catford J. A linguistic theory of translation. L., N.Y. : Routledge, 2000.
16. Dickins J. Tropes and translation. Imprint Routledge. 2017. 25 p.
17. Fass D. Processing Metaphor and Metonymy. Stanford: CSLI, 1997. P. 32–70.
18. Simmons D. Hyperion. London : Headline Book Publ., 1991. 504 p.